

Bylo parné léto a vojín Kadavý, tehdy ještě v civilu, hrál v hospodě kulečník. Děda přišel na dvě deci selského červeného.

V hospodě byl příjemný vlhký chládek a za oknem se rozpouštěl asfalt silnice. Kolem přešel žebříňák naložený slámou. Kobylky, které ho táhly, byly tmavé potem a zoufale škubaly hlavami, kolem kterých se jim rojila hejna much.

Než děda odešel, prohlásil, že čtrnáct dní nesprchne a že vyschne obecní studna.

Minutu po jeho odchodu zakryl bílé slunce mrak a ozvala se hromová rána.

Za dvě minuty byl děda zpátky, promočený na kůži. Tvrdou rukou dal vnukovi facku a byl smutný, že i on se mu směje.

Za čtrnáct dní po bouřce obecní studna vyschla.

Děda se posadil na posteli a podíval se na dřímajícího vnuka.

„Jarku,“ řekl tiše a vojín Kadavý otevřel oči.

„Zdalo sa mi, že dělám inventuru,“ řekl děda. „Než jsem šel do penze, předával jsem stanici a dělal jsem inventuru. Všecko klaplo. Ale teď mi chybí vagon.“

„To se najde,“ řekl vojín Kadavý.

„Mám velkou žízeň,“ řekl děda.

Vojín Kadavý vstal, prošel předsíní a z komory přinesl láhev. Nalil víno do dvou sklenic a jednu podal dědovi.

Děda přičichl, zvedl ruku se sklenicí a prohlížel si ji proti světlu.

„To je selské. Podívej se na tu jiskru,“ řekl a na čele se mu usadila rudá stopa odraženého lesku.

Napili se a pak kouřili.

„Tu chalupu prodej a zůstaň v Praze,“ řekl děda. „Byl bych rád, kdybys doštudoval. A včely ať si vezme Vilém.“

Vojín Kadavý přikývl.

„Po vojně už popeláře nedělej,“ řekl děda. „Prodej chalupu a doštuduj.“

„Dědo, pamatuješ, jak jsme chodili na raky?“ zeptal se vojín Kadavý.

„Aby ne. Ale už bys nenašel ani jednoho.“

Vojín Kadavý dolil víno. A díval se na dědu, jak nábožně ho usrkává a pomalu polyká.

„Rád bych věděl, jak je to s tím vagonem. To mi nejde do hlavy,“ řekl děda.

„To se najde,“ řekl vojín Kadavý.

„V almaře mám černé šaty, šlajfku a bílou košili... A je tam taky sešitek v černých deskách. Víš který. Celý si ho pročti, až sa vrátíš z vojny... Jarku, prosím tě, vyčisti mi boty,“ tiše řekl děda. „Vyčistíš?“

Vojín Kadavý zavřel oči a přikývl.

„Nech chvílku zavřené oči,“ požádal děda vnuka. Chvilku se škrabal na bradě a bylo slyšet chřestění vousů. Potom si lehl na bok tváří ke zdi a tiše mluvil.

„Třikrát v životě jsem chtěl umřít... když jsem nesl domů malou rakvičku a vezl na hřbitov našeho prvního syna. Z hřbitova jsem šel domů přes les kolem potoka a voněl tam lýkovec a svítlo slunko... tenkrát jsem si myslel, že to nepřežiju... A když jsem pochovával tvoji babičku zrovna tak. Tenkrát voněl les hřibama a srdce mě bolelo... ale za měsíc mi ukázali tebe, vnuka, a už mě to tolik nebolelo, a jak tak šla zima a jaro a šly léta a podzimky a ty jsi vyrostl, přešla aj ta bolest... Jenomže bolest nikdy neodejde, čeká a vždycky sa vrátí... Ty jsi byl moc malý, když tobě oběsili tátu a mně syna, když to tvoji matku zabilo a zůstali jsme sami. Já moc starý a ty děcko. Ty si nevzpomeneš, jak nás lidi nezdravili, jak sa dívali na špinu po zemi nebo na mraky na nebi, aby neviděli tebe malého, jak sa držíš za ruku staříčka... jak sa lidi báli stát vedle nás v obchodě... Tenkrát sa bolest vrátila a zmáčkla mi srdce, jenom malunský kúseček mi tam zbyl pro tebe, a ten zbytek

zůstal podnes prázdný... Tenkrát začala druhá půlka století a já jsem začal umírat, a nevím, co to bylo, jestli ne Pámbu, co mě udrželo pro tebe, co mi dalo sílu a zdraví, abych tě nakonec mohl poslat do Prahy... Jarku, prodej tu chalupu a doštuduj!"

„Prodám, dědo,“ řekl voják Kadavý a nalil oběma víno a napil se, ale hořkou chuť z úst nespláchl a bál se, že mu tam zůstane ještě moc dlouho, ne-li navždy.

„Víš to, dědo, že tě mám rád, že to víš?“ řekl.

Děda se k němu otočil a smál se.

„Bolest sa vždycky vrátí, ale nikdy nezůstane, protože ji pokaždé něco zažene,“ smál se děda a napil se vína. Na vousech mu zůstaly drobné kapičky. Otřel si je hřbetem ruky.

„A nakonec to ta bolest prohraje. Aspoň mě neporazila. Protože, kdyby sa mě včil někdo zeptal, jestli sa mi chce umřít, řeknu, že nechce, ale kdyby mi potom řekl, co mám udělat, abych neumřel, neudělám to.“

„A kdybych ti já řekl, kdybych po tobě já chtěl, abys to udělal, dědo?“

„Na to nemáš právo. Na to nemá nikdo právo, protože já nejsem dlužen nikomu,“ řekl děda.

Usmáli se na sebe a chvílku mlčeli.

„Akorát mi neleze z hlavy ten vagon,“ řekl potom děda.

Vojín Kadavý vzal poslední dvě cigarety z balíčku. Beze slova je vykouřili.

Děda zhasl cigaretu a zapil ji vínem. Potom se uvelebil v posteli a nechal vnučka, aby mu upravil polštář. Pohladil ho po ruce a zavřel oči.

„Dobrou noc,“ řekl.

„Dobrou noc, dědo,“ řekl voják Kadavý a sedl si do židle. Pak vstal a zhasl světlo. Byla tma a ticho. Za černým oknem šuměl déšť.

Nevěděl, jak dlouho spal. Ale byla ještě pořád tma. Nehybně seděl. Zdálo se mu, že za zavřenýma očima není taková tma, jako když je otevře.

Potom slyšel zvenku podivný tichý zvuk. Jako klesající a znovu stoupající tón. Hebký a něžný. Ale ten zvuk byl mimo domek, mimo tmou ve světnici. Tady bylo ticho. Ničím nerušené ticho.

Zatajil dech a těžce polkl.

Vstal a rozsvítil. Z popelníku na stole vzal nedokouřenou cigaretu a zapálil si ji. Postavil se k oknu a kouřil s čelem přitisknutým na chladivé sklo.

V předsíni našel dědovy boty. V jedné byla přetržená tkanička. Vyměnil ji za svou a vyšel ven.

Pes souseda Viléma tiše vyl.

Přiběhl k němu a přimkl se mu k noze. Výt nepřestal.

Vojín Kadavý cítil, jak se psovi chvějí boky. Pohladil ho po hlavě a pes ztichl. Ale hned jak odtáhl ruku z jeho hlavy, začal výt znova. Tiše. Žalostně.

Vojín Kadavý naskočil do rozjíždějícího se vlaku. Šla před ním po chodbičce a zašla do kupé. Vešel za ní.

Usmála se na něj.

„Nestačil mi už napsat. Jeli na cvičení,“ řekla.

„On je lampasák?“ zeptal se voják Kadavý.

Přikývla.

Vzal jí z rukou promočený plášť a pověsil ho na věšák.

„Dědeček neumřel?“ zeptala se.

„Neumřel,“ řekl voják Kadavý.

Spala, když vystupoval, a modré světlo maličké žárovky na strope kupé, smutné jako svit měsíce, jí barvilo vlasy a odhalený drobný prs.

Ještě když prolézal dírou v plotě kasáren, cítil její teplotu vůni.

„Už mě to tu sere,“ zívá strážný vojín Zunek, který seděl pod stříbrným smrkem se samopalem na kolenou. „Kolik je hodin?“

„Půl pátý,“ řekl vojín Kadavý.

Pomalů se rozednívalo.

Vojín Kadavý si sedl na postel a plakal.

Dědovi bylo jedenaosmdesát let, když mu vnuk ukázal vysvědčení, poslední před maturitou. Děda je dlouho a pečlivě studoval, přečetl nejen názvy předmětů a známky vedle nich, ale i text v záhlaví a také na samém konci drobným písmem napsané jakési číslo a název tiskárny. Teprve potom zvedl oči k vnukovi a usklíbl se.

„Není to žádný zázrak... tož ale já jsem nemíval lepší. Hlavně abys udělal maturitu. Jaké máš známky, nikoho zajímat nebude,“ řekl děda, vzal ho za ruku a vedl na dvůr ke starému jeřábu.

„Tady je. Pod mojima nohama na nás čeká,“ řekl a přidupl podpatkem do trávy. „Zrovna sa mi sliny sbíhají. Kdo ví, kolik jí asi za ten čas zbylo. Možná už jenom pět litrů, ale hustých... bude silná a voňavá, hladká jak pohlazení.“

Vnuk poslouchal a zrovna ten vzácný nápoj cítil a představoval si jeho chuť a barvu.

„Jakou asi má barvu?“ zeptal se.

„Do hněda,“ řekl děda a hned se opravil. „Ne, do hněda byla ze začátku. Tak po desíti letech a pomalů začala potom zlátnout. To slunko, co udělalo v trnkách cukr, ji začalo pomalů prozracovat.“

Děda pokýval hlavou a opřel se rukou o zbrázděnou kůru jeřábu. Podíval se na kmen toho stromu a vyšplhal očima vzhůru do spleti větví v koruně. Rozesmál se.

„Jenom jestli nám ji nevyopil ten jeřáb!“

„Myslíš, že třeba vytekla? Že ta bečka praskla?“ zeptal se vnuk.

„Ale kdeby. Ta vydrží třeba tisíc let, z jakého dřeva a jak je vysmolená. A leží v správné zemi,“ řekl děda.

Potom šli raději pryč, aby nakonec ještě nepodlehli pokušení, jak řekl děda s vážnými obavami v hlase.

A v noci, když už vnuk spal, děda tiše vylezl z postele, zastínil lampu a udělal zápis do sešitku v černých deskách:

„Dnešního dne, rok po změně v rozhodnutí, jak naložím s bečkou slibovice jádrovice padesát jeden rok zakopané v zemi, přinesl Jarek vysvědčení ne zrovna nejlepší. Hlavně aby udělal maturitu už za ten rok a nemuseli jsme s vykopáním bečky čekat déle.“

žák má vstoupit, a paní řídící říkala, že máme být jednotní. Jeden za všechny a všeci za jednoho, tak to říkala paní řídící.“

Děda se tehdy divně pousmál, pustil ho a díval se za ním ze dveří, jak vybíhá na cestu ke škole a přidává se k ostatním klukům v bílých košilích, pod kterými měli aspoň dvě trička.

Šátkování se odehrávalo v největší místnosti školy. Na stupínku seděli svazáci a dospělí a kolem stáli páťáci s rudými šátky na krku a dívali se na ty menší bez šátků pohrdavě.

Stál v první řadě a poštuchoval se s ostatními a při zpívání Písně práce tutlali smích, který na ně zrovna teď přišel a hnal jim krev do tváří a slzy do očí.

Potom na sobě ucítil přísný pohled tajemníka a viděl, jak tajemník vstává a jde k paní řídící, naklání se k jejímu zrzavému drdolu a něco šeptá. Paní řídící se na něj taky podívala, zrudla a naklonila se k panu řídícímu v nažehlené svazácké košili. I on na něj upřel pohled a začal si hryzat spodní ret. Vstal a šel teď zase on k tajemníkovi, který si mezitím už sedl. Šeptali si spolu a dívali se kradmo na něj. Ostatní pořád zpívali, aby zazněla píseň vznešená.

Mezi čekajícími se prodrál jakýsi svazák a poklepal mu na rameno.

Pan řídící čekal u okna na chodbě. Chvilku ho mlčky pozoroval a divně pomrkvával. Cítil ten pohled na volném, pečlivě zaštopovaném límci a na růžových záplatách na košili. Těžké dveře nepouštěly ze třídy ani hlásek a tichem chodby se rozléhalo zvonění kapek vadného vodovodu, jak dopadaly do kovové výlevky s vyliisovanými labutěmi věčně se houpajícími mezi lekníny.

„Kadavý...“ začal pan řídící a on sebou škubl, protože to bylo vůbec poprvé, kdy mu tak někdo řekl. Učitelé na ně volali vždycky jen křestními jmény. Skoro se otočil, jestli za ním nestojí ještě někdo, třeba děda, ale tomu všichni říkali pane rado.

„Bude lepší, když teď půjdeš domů. Vyučování dnes odpadá, bude jen šátkování a potom průvod k pomníku,“ řekl pan řídící.

„Ale já...“ zakoktal a chtěl se zeptat, proč má jít domů, ale pan řídící už byl pryč a dveře se za ním zavřely.

Slzy rychle polkl a loudal se ven. Dveře kabinetu byly otevřené a do chodby z nich vanul divný pach vycpaných systlů, krtků a ledňáčků s mrtvě lesklými perličkami v očních důlcích. Vešel tam a na stole viděl složené zbrusu nové šátky a hned vedle lahvičku s tuší. Otevřel ji a prstem kreslil na šátky to, co kreslivali starší kluci na ploty a o čem děda řekl, že je to blbost, když se ho na to ptal, a že až bude starší, přijde na tu blbost sám. Nakreslil to na všechny šátky a znova je složil na hromádku, lahvičku zavřel a šel domů.

Loudal se kolem potoka, zastavil se v kovárně, kde přidržel za uzdu na jedno oko slepého koně Rafaela, a díval se, jak mu kovář brousí kopyto, přikládá k němu doběla rozpálenou podkovu, pak ji hází do kádě s vodou a studenou ji nakonec přibíjí hranatými hřeby, uštipuje a zahýbá jejich konce.

Děda stál na schodech u verandy a pod ním tajemník s panem řídícím. Mlčky čekali, až kolem nich přešel a postavil se nahoře vedle dědy. Nahmatal jeho ruku a cítil, jak se teple sevřela kolem jeho prstů, černých od tuše.

„Zeptejte se ho, jestli to udělal. Aby se přiznal!“ vyštěkl na dědu tajemník.

Děda zavrtěl hlavou a řekl:

„Já vím, že to udělal. Kolik to stojí?“

Tajemník s panem řídícím na sebe pohlédli.

„Tady nejde o peníze,“ řekl tajemník. „Pochopte, že jde o princip. Taková věc s ním poroste.“

„Chválabohu.“

„Takovou věc musíme vyřešit. Musíte chlapci domluvit a vysvětlit mu, že jednal špatně,“ řekl pan řídící.

byl zlý a silný. Rikina je přivítala až za tmy a hned se s beranem servala. Děda byl bez sebe štěstím a seděl ve chlévě ještě dlouho potom, co on už spal, a prohlížel si zvíře, prohmatával mu každý sval, každý kousek těla.

„Zbohatnem,“ říkal děda. „To je beran plemeník. Největší a nejkrásnější plemeník široko daleko. Procesí k nám bude chodit, abysme jim připustili ovce, a budem mít peněz nad hlavu.“

A beran byl brzo velice slavný.

Prvního zákazníka napadl beran rychle. Než se vzpamatoval, ležel ten muž v rigolu vedle cesty a domů šel v předklonu, protože zásah dostal do páteře a až do zimy se nenarovnal. Dávali si na něj pak pozor, ale beran byl velice lstivý. Projevoval zájem o přivedenou ovci, začal se s ní už miliskovat, a náhle skočil stranou, se skloněnou hlavou se rozeběhl a snažil se zákazníka přehodit přes plot, což se mu často podařilo. Děda mu začal říkat Kutuzov.

Jenže zákazníků začalo ubývat. Ti, co jim Kutuzov zlomil ruku nebo nohu, to řekli ostatním a děda nezbohatl. Nepomohlo nic, ani předvádění, jak je Kutuzov hodný.

„Jarku, sedni si na něho,“ řekl vždycky děda a on to udělal a jezdil na Kutuzovovi po dvoře podél plotu. Rikina běhala vedle nich a vesele štěkala. A děda se procházel zády k beranovi a on nikdy nic neudělal. Ale sotva vešel na dvůr někdo cizí, bylo zle.

Zákazníci přestali chodit a Kutuzov se klidně pásl na zahradě a rostl, až byl velký jako malá kráva. Báł se jenom dědy a Rikiny. Později začal chodit na výlety. Vylomil v plotě pár tyček a vyšel mezi domy. Poprvé vzbudil ve vsi velikou hrůzu, ale pak lidi poznali, že na výletech si nikoho nevšímá a vyhledává šarvátky pouze s jinými berany nebo se psy. Potom se jednou serval s obecním býkem ve státním statku a zvítězil. Od té doby se už nerval s nikým, protože nemohl najít soupeře, a chodil po vsi jen tak, bezrohou hlavu s širokým čelem nosil pyšně vzhůru, ale děda říkal,

že je přece jen smutný, když nemůže sem tam zápasit. Potomků měl Kutuzov plno, ale peníze z toho děda neměl žádné, protože Kutuzov si vyhledával lásku, jak ho napadlo.

Pět let si tak žil, až nakonec opět našel soupeře.

Vařili s dědou večeri, když přiběhl soused Vilém. Byl opilý, a to nikdy nemohl mluvit, jenom ukazoval. Pochopili z jeho divokých posunků, že se děje něco strašného, vyběhli ven a utíkali za ním. Z horního konce vesnice bylo slyšet klinkání závor a od města se ozývalo supění lokomotivy. Běželi k trati, ale bylo už pozdě.

Poznali, že ke kolejím včas nedoběhnou, a tak zůstali stát a bezmocně přihlíželi.

Trať vedla středem rozlehlého úhoru. Kutuzov stál uprostřed kolejí, napjaté silné nohy měl zapřeny o pražec a díval se před sebe.

Z druhé strany se na něj řítila obrovská lokomotiva, za níž se dunivě hnaly nákladní vagony.

Když byla od něj na sto metrů, sklonil Kutuzov trochu čelo, viděli, jak se mu napjaly svaly šíje a jak se zhluboka nadechl.

Děda ani nedýchal. Obdivem otevřel ústa a v očích se mu zaleskly slzy.

Uslyšeli suché třesknutí, vlak se přehnal kolem a oni běželi k trati.

Kutuzov ležel na šterkovitém náspu, kam ho náraz odhodil, a byl už mrtvý. Přiběhla Rikina a vlhkým jazykem mu pečlivě a vytrvale olizovala nozdry.

„Neslyšíš!“

Vojín Kadavý nepřítomně pohlédl na cizího vojáka, zvedl se a šel za vojínem Hvolkem. Schovali se za široký dub, otevřeli ústa a zacpali si uši.

Ohlušující detonace otřásla lesem a bolestivě jim narazila do uší. Opatrně vyhlédli.

stožárech a do očí je bolestivě udeřil oslepující jas. Hloupě a remcavě stáli v ubohém hloučku.

V oknech baráků se objevily zvědavé hlavy a ze dveří jednoho vyšel důstojník. Desátník absolvent Anděl k němu přistoupil, chabě se zahlásil a podal mu papír.

„Nechte to nastoupit!“ vyštěkl důstojník. Na papír se ani nepodíval.

„Četo, na můj povel!“ řekl desátník absolvent Anděl a rozkašlal se. Sípavým hlasem pak dodal: „V řad nastoupit.“

Loudavě se k němu vydali a postavili se vedle sebe.

Důstojník na ně pohrdavě hleděl vodnatýma očima a tiše řekl:

„Řekl jsem nastoupit.“

Desátník absolvent Anděl na něj nechápavě pohlédl a pokrčil rameny.

„Tak tomu sakra dejte rozchod!“ zařval důstojník.

„Rozchod,“ řekl nepřesvědčivě desátník absolvent Anděl.

Zůstali stát na místě a začali se šklebit.

Důstojník se zprudka nadechl a počal brunátnět. Rozčileně si posunul brigádýrku na temeno hlavy. Zachytil pohled vojína Kadavého.

Chvilku si hleděli do očí a vojín Kadavý se zeširoka usmál.

Stáli s dědou u okna domku a pozorovali automobil dýchavičně šplhající strmou cestou k vratům. Zaskřípěly brzdy, cvakla dvířka a vystoupili dva pánové v černých šatech a mladičká žena v modré košili s barevným odznakem našitým na levém řadru.

Děda otevřel okno.

„Co chcete?“ řekl.

Podívali se po sobě. Jeden z těch pánů postoupil o krok dopředu. Na kulaté hlavě neměl ani vlasek. Matně se leskla v slunečním jasu a měla barvu vařené mrkve.

„Jsmo pověřeni prověřit informaci, podle níž váš vnuk žije v nevyhovujících podmínkách a v poměrech nevhodných pro jeho výchovu a růst,“ řekl ten pán.

Děda mlčel a díval se na ně. Cítil na rameni sevření jeho široké dlaně, které ale pomalu povolovalo.

„Musíte nás pustit dovnitř, proti tomu se nedá nic dělat,“ řekl druhý pán.

Děda mlčel. Vytáhl z kapsy u vesty nedokouřenou cigaretu, pečlivě utrlh ohořelý konec a zapálil si ji.

Žena se naklonila k holohlavému a cosi mu pošeptala. Pokrčil rameny.

„Jestli nás nepustíte, budeme nuceni přivolat Bezpečnost,“ řekl holohlavý.

„Není zamknuté. Já vám otvírat nebudu, nezval jsem vás,“ řekl děda.

„Konáme jen svou povinnost,“ řekl ten druhý pán omluvně, když vešli dovnitř. „Nezlobte se na nás, ale musíme vidět, jak váš vnuk spí, jeho věci a tak podobně.“

„Jsi tady spokojený?“ zeptala se žena a přidřepla k němu. Nerozuměl jí a hledal pohledem pomoc dědy, který ženu posměšně pozoroval a vypouštěl zpod kníru oblak štiplavého dýmu.

„Kouř cigaret je pro děti nezdravý,“ řekla. „Kde spí ten chlapec?“

Děda ukázal rukou na dveře do vedlejší místnosti. Všichni tři tam vešli a on a děda se na ně otevřenými dveřmi dívali.

Přistoupili k manželským postelím stojícím v rohu místnosti, které děda upravil tak, že jim uřezal čela a snížil je. Holohlavý muž vzal povlečenou deku na jedné posteli do dvou prstů, mezi palec a ukazováček, a odhrnul ji. Všichni tři jako na povel zvedli obočí, když spatřili žlutavou, velikou kožešinu z berana Kutuzova.

„Na tom spíš?“ zeptal se ten druhý pán.

„Mám návrh,“ řekl vojín Vrábel. „Jestli pohneme kostrama, stihneme to za dva tři dni. A já myslím, že by bylo dobrý pohnout a pádit pryč.“

Podívali se za jeho rukou, která opsala oblouk, a viděli čtyři pohraničníky se samopaly v rukou. Stáli v kruhu kolem nich, dva, kterým seděli u nohou psi, byli mezi nimi a plotem.

Dvě hodiny skopávali krumpáči břeh a prudká voda hned hlinitou zem rozmělnovala a rychle odnášela pryč. Slunce je pátilo do snědých zad a rojili se tu v mračnech komáří.

Jeden pohraničník přivedl psa k potoku, povolil mu vodítko a nechal ho pít. Vojín Zunek k němu přistoupil, a než ho stačil pohraničník varovat, přitáhl psa za obojek k sobě a zajel mu prsty do husté srsti pod krkem.

„Rafne tě!“ zařval pohraničník.

Vojín Zunek se po něm ani nepodíval. Drbal psa za ušima a tiše mu něco broukal. Pes slastně přivíral oči a vlhkým růžově fialovým jazykem mu vděčně olizoval tvář.

Pohraničník psa k sobě vztekle přitáhl a začal ho surově švihat vodítkem.

„Nech ho, nebo ti rozbiju držku!“ řekl mu vojín Zunek a šel zpátky k vojákům. „Každej pes pozná, že jsem v životě nejed maso,“ řekl hrdě a znova se dal do kopání.

Teď položil krumpáč vojín Kadavý. Vyskočil na břeh potoka a šel ke křoví na konci palouku. Pohraničník se zbraní v ruce mu zastoupil cestu. Vojín Kadavý ho odstrčil a šel dál. Ucítil v zádech studené mravenčení, když zaslechl cvaknutí závěru.

„Stůj!“ zařval pohraničník a vojín Kadavý se zastavil.

„Potřebuju na záchod,“ řekl.

Pohraničník zrozpačitel a nejistě se ohlédl po dalším, který stál kousek dál a měl na rameni označení desátníka.

„Tak běž s ním, vole,“ řekl desátník.

„Desátníku, pošli se mnou jiného,“ zavolal na něj vojín Kadavý.

„To bych rád věděl proč,“ řekl desátník.

„Tenhle vypadá na buzeranta,“ řekl vojín Kadavý, otočil se a šel ke křoví.

Pohraničník zrudl vzteky a toporně kráčel za ním.

U křoví se vojín Kadavý zastavil a počkal, až k němu dojde.

„Nějak mě to přešlo,“ řekl a šel zpátky.

„Taky by mě přešlo srání z takovejch ksichtů,“ řekl vojín Vrábel.

V poledne si opekli na ohni salám, který dostali s sebou, a na chvilku se natáhli do stínu.

„Budeme s tím do zítřka hotoví?“ zeptal se vojín Zunek a desátník absolvent Anděl přikývl.

Vojín Kadavý pozoroval křehkého komára, který se mu usadil na dlani a marně se pokoušel prorazit ztvrdlou kůží, pod níž cítil horkou krev.

Podruhé přijeli jen dva. Ten holohlavý pán a žena. Tentokrát na sobě neměla modrou košili, ale veselé květované šaty. Vstoupili dovnitř bez klepání a překvapeně se ve dveřích zarazili.

Měl na sobě to překrásné pruhované tričko, které mu děda dal v tento slavný den, a seděl za čistě prostřeným stolem. Pod zadkem na židli měl polštář. Děda seděl proti němu a vedle něho byla prázdná židle a před ní talíř s příbory a další dvě prázdné židle a dva talíře s příbory byly ještě po stranách stolu. Uprostřed stolu stála baňatá porcelánová mísa se zlatým proužkem plná vařící slepičí polévky a vedle ní se zlatavě lesklo vypečené kuře na červeném pekáči. A před dědou byla láhev červeného vína. Skleničky z křišťálového skla byly postaveny u všech židlí. I u jeho. Ústa měl plná slin a nedočkavě komíhal nohama, kterýma

„Nikdo se ani nehněte,“ řekl desátník. Měl chraptavý hlas a mířil teď samopalem na ně.

Vojín Kadavý se díval do otvoru hlavně. V ústech mu vyschlo a musel zavřít oči.

Strašně dlouho tak seděli a vojín Vrábel stál nad potokem a pořád se tam díval.

„Jsou na něm mouchy,“ řekl najednou hluše, zlomil se v pase a začal zvracet do čiré vody potoka.

„Proč k němu nejdete, třeba je živý,“ zařval vojín Kadavý.

„Běžte tam, kurvy!“

Ale to už přijela dvě auta plná vojáků.

Nesměli se ani ohlédnout, když je hnali na jejich nákladák.

Deset let se děda trmácel z úřadu na úřad, deset let dával poslední peníze za jízdenky, za advokáty a rady a vrátným za otevření správných dveří. Po deseti letech mu však přišla úřední obálka, modrá byla, a v ní mu dopisem kdosi nečitelný oznámil, že urna s popelem jeho syna byla objevena a je dědovi kdykoli k dispozici.

Tenkrát už byl velký a všechno od dědy věděl a hodně toho chápal. Oblékli si černé šaty a jeli půl dne pro urnu a půl dne s urnou domů. Ani se nepřevlékli, jen se doma zastavili pro rýč a lopatu a šli na hřbitov. Cestou děda vytáhl pana faráře z domu a farářova žena nechala vaření a šla s nimi taky. Přišel i soused Vilém a nikdo nevěděl, kdo mu o tom řekl, kdo ho za nimi poslal. Prošel černou branou, nad níž bylo zvenku napsáno Místo pokoje a zevnitř Číslo poslední, a postavil se k nim.

„Stačí, když se budete dívat, pane faráři, nic nepravte a dívajte sa,“ přerušil děda faráře, který si teprve na hřbitově uvědomil, že se ani neustrojil, ani si nevzal bibli, a chtěl se ještě jednou pro všechno vrátit.

„Syn možná nebyl zrovna nejpevnější víry, ale patřil k evangelické církvi a bude dobře, když tam aspoň postojíte,“ řekl děda.

Potom si oba svlékli saka a vystoupili na starý hrob. V hlavách rodiny začal děda hloubit jámu a on hlínu odhazoval kousek vedle. Všichni mlčeli, železo nástrojů skřípalo o kameny a bylo slyšet dědův dech.

Uložili urnu metr hluboko. Děda se postavil vedle ostatních a on cítil na sobě jejich těžké pohledy a velice silně si uvědomoval, že tu hlínu hrne na urnu svého otce. Plakal při té práci a říkal si, že v tom hrobě je všechno, co z jeho otce zůstalo, a uvědomil si, že k tomu hrobu se bude stále vracet, aby nad ním postál, a bude tak následovat dědu a všechny, kdo sem postát chodili.

„Tož tak na světě,“ řekl děda, když byl hrob zahrabán.

Tiše odcházeli a nechali za sebou pana faráře, jeho ženu a souseda Viléma, kteří se modlili.

Večer pili červené víno, děda kouřil a jemně otáčel knoflíkem vetchého rádia, až se mu podařilo v praskotu a nelidském pištění vyladit zprávy. Poslouchal s uchem přitisknutým k přístroji, cigaretu svíral v zubech uprostřed úst a proužek dýmu, který z ní stoupal, se nořil do jeho šedivého kníru a barvil ho na hnědo.

„Dnes jsem zase na cosi přišel,“ řekl děda, když rádio vypnul. „Díval jsem sa na tebe, jak plačeš na hřbitově, a v hlavě mi začalo vrtat, proč já při pohřbech mám oči suché a je ve mně klid. Už jsem to vymyslel.“

Díval se, jak si děda zapaluje novou cigaretu a dolévá si víno.

„Jak to je, dědo?“ zeptal se nakonec, protože věděl, co děda chce.

„Tož... kdysi jsem si myslíval, že při pohřbu mizí všecko, co po člověku ostalo, ale když jsem dnes viděl tebe, jak stojíš na tem hrobě a pochováváš otca do země, kde už je tvoja matka a matka tvojeho otca, její otec a matka, kdo ví, kolik jich tam vůbec je, a už jenom já tam chybím, když jsem tě tam tak viděl, začalo mi

to v hlavě vrtat a už jsem vymyslel, že to jsme my, proč mám oči suché. Jsem to já, ale hlavně jsi to ty, jak jsem tě viděl na tem hrobě, co po těch mrtvých ostalo, a ne jejich kosti nebo popel v té zemi.“

„Ale neměls oči suché, když jsme zakopávali Rikinu,“ řekl.

Děda se usmál.

„Zvíře to má horší, moc horší. Ty jsi nikdy neviděl mojego otca, ale znáš ho, protože jsem ti o něm vykládal, a ty víš, že jsi z jeho krve. Je v tobě a bude aj v tvých dětech. Stačí, abys jim to řekl, ale Rikina je jenom v nás na tu chvíli, co tady budem. Když budeš o ní povídat svým dětem, bude to pro ně akorát jakýsi pes z jedné historky, a to je všechno.“

V tichu si sbalili batohy, naházeli je na auto a čekali na desátníka absolventa Anděla, který byl v kanceláři velitele pohraničnicků. V oknech ani mezi budovami neviděli žádného vojáka, jedině, co se pohybovalo, byl mohutný černý pes, který bezútěšně, se svěšenou hlavou, přecházel od jedné stěny své drátěné klece k druhé.

Potom přicházel důstojník, který je tady přivítal, a za ním se loudal desátník absolvent Anděl.

Důstojník se zastavil deset kroků před nimi. Pohupoval se v kolenu a přivřel oči. Nikomu z nich se nepodíval do tváře.

„Je jen zraněný, není mrtvý,“ řekl důstojník, ale oni mu nevěřili.

Dědovi bylo pětadesát let.

Vnuka viděl naposled při oslavě té pětadesátky, která skončila pro dědu druhý den velice neslavně, když spadl ze stromu a musel s polámanými žebry do nemocnice. Dlouho si tam poležel.

Teď stál na dvoře u starého jeřábu a cítil, že už to není ono. Už v něm nebyla ta síla, moc málo jí zůstalo, a on věděl, že jí nemá nazbyt. A v myšlenkách se pořád vracel zpátky. K svému synovi, k lásce své ženy. Na otce a na maminku vzpomínal, i na svého

staříčka. Celé dny je teď míval před očima a nejvíc večer. Večer, ve chvíli než usnul, mu vyvstávali před očima, cítil je vedle sebe a nebránil se té síle, kterou ho k sobě přitahovali.

Nyní myslel víc na ně než na vnuka. Byl jim blíž.

Stál na tom starém dvoře, opíral se o letitý jeřáb a u nohy přidržel rýč za ohlazenou násadu. Hledal znova očima to správné místo, kde se před ním skrývá soudek se slivovicí. Popošel několik kroků a zastavil se tam, kde ještě nebylo kopáno.

„Tady přece stávala udírna a tu by to aj mohlo být,“ bručel si pro sebe a pokyvoval hlavou.

Ale kopat nezačal. Uložil rýč, šel do domku, našel sešitek v černých deskách a udělal zápis:

„Myslím, že jsem dnešního dne našel místo, kde je bečka se slibovicí jádrovicí zakopaná. Je to tam, jak stávala kdysi udírna. Sedm kroků od jeřába směrem k oknu kuchyně. Tam jsme ještě nekopali nikdy. Je tam padesát pět roků zakopaná. Možná jí bude už jenom pár litrů. Tak tři nebo čtyři a je z ní hotový balzám, hotová medicína. Já ji už nenajdu, ale snad sa to Jarkovi narok povede. Moc mu to přeju. Třeba ji ale nenajde a bude tam dál. Bude tam ještě kolik roků, možná sto, než ji někdo objeví a vykope tu bečku, otevře a na dně najde jeden hlt...“

Ještě dlouho děda psal a bylo toho hodně, co chtěl říct, co chtěl napsat vnukovi. Ale najednou byl na konci poslední stránky sešitku.

Zavřel ho tedy a šel spát.

„Nakonec se vrátím.“

„Až za dva roky. Pro tebe ne, ale pro mě je to doba. Nemyslím, že tu ještě budu,“ řekl děda a mávl rukou, aby mlčel a neskákal mu do řeči. „Přines víno.“

Mlčky vypili půl lahve. Stačilo být zticha a dívat se na dědu, jak pije. Neusrkával, ani víno nekousal a neválel po jazyku, ale přece pil tak, jak nikdo nepil. Sál to víno a pouštěl do hrdla, jako se dýchá ostrý vzduch po divoké bouři.

„Když ty piješ víno, vypadá to jako transfúze,“ řekl.

„Ty si ale kus osla,“ řekl teple děda a v očích mu zajiskřilo.

A zapálili si cigarety.

„Spinóza řekl, že moudřejší je pozorovat život, a ne smrt,“ řekl děda. „Ale není to zrovna nejchytřejší řeč, protože smrt k životu patří. Byl asi moc mladý, když to řekl, a potom sa zapomněl opravit, nebo já jsem to nečetl. Každá smrt, u které jsem byl a která sa i mne dotkla, mě cosi naučila. A hlavně mě připravila na tu moju. Nemysli si, že když starý člověk mluví o svojem konci, když já říkám, že už tu nebudu, že je to skuhrání a volání po soucitu. To ne. Aj ty umřeš, ale je to ještě daleko a nezvykl sis na také pomýšlení, protože tě ani nenapadne zaobírat sa něčím takovým. Po osmdesátce už patří smrt k životu a nejde z ní hrůza. Ale strašná je u mladého člověka. A zdravého. Jankova smrt, tvojeho taty, mě naučila moc. A poznal jsem, že není žádný osud. Osud je akorát výmluva pro svinstva, které lidi dělají. A z jednoho svinstva je druhé a další a lidi říkají, že je to osud.“

Děda usrkl vína a zmlkl. Mlčel taky, protože nevěděl, zda bude děda pokračovat.

To už se venku setmělo a oknem bylo vidět měsíc nabodnutý na vrcholcích smrků lesa na horizontě. Seděli ve tmě proti sobě, neviděli na sebe, ale slyšeli svůj dech a cinknutí sklenice pokládané na stůl a praskání v trámech domu.

„Potom chalupu prodej a doštuduj, Jarku. A ani sem nejzdi,“ řekl děda.

„Ale proč, dědo? Narodil jsem se tady a naši, ty taky. Zůstal jsi tady celý život.“

Ozvalo se škrtnutí zápalky a tmu na okamžik prozářilo světlo a objevil se v něm dědův starý obličej. Potom už svítil jen červený konec cigarety a zazářil pokaždé, když děda vdechoval kouř.

„Neostávej tady, Jarku. Není dobré ostávat mezi lidma, kterým připomínáš svinstva, kterých sa dopustili. Pro ně pro všechny, pro celou dědinu budeš navěky synem člověka, kterého oni zabili anebo přinajmenším dopustili, aby byl zabítý. Jeden vedle druhého to ví a cítí a každý sa za to velice stydí. Ale nikdo z nich si není a ani nemůže být jistý, že by to neudělal znova. Co sa stalo, nikdy sa neodestane. Člověk stárne a naráz vidí, že moc věcí, kterým věřil, které pro něho byly nejhlavnější, už není tím, čím sa mu zdály kdysi, a že slunko svítí pořád stejně, i les zůstává lesem a pole polem a svinstvo svinstvem. A aby mohl žít dál, musí zapomenout a každou vzpomínku odehnat, ještě než sa mu usadí v hlavě. A kvůli tomu je schopný aj dalšího svinstva. Pro svůj klid by ho znova udělal, stejně jak to první. Ze strachu a pro svůj klid dělají lidi svinstva. Nepřipomínej jim to a neostávej tady. Já tu žiju enem proto, že jsem pryč nemohl, nebylo kde jít, a včil už je pro mě pozdě,“ řekl děda.

Potom seděli v té tmě hodiny mlčky, jenom zápalkama si při zapalování cigaret svítili na dolévání vína.

Za oknem už dávno měsíc vidět nebylo a tma maličko zřídla, když děda řekl:

„Tož tak na světě. Bůh ťa ochraňuj, synku.“

Vzal si tašku do jedné ruky a druhou podpíral dědu, kterému se cestou na nádraží trochu motaly nohy plné vína.

Potom přijel vlak a odvezl ho na vojnu.